

VÕITLUSSE MARUTÕVEGA

VABARIIKLIK SANITAARHARIDUSE MAJA

1951

Nõukogude eesrindliku arstiteaduse eesmärgiks on peale ravimenetluste teostamise ka haiguste ärahoidmine — profülaktika. Viimane ongi meie meditsiini iseloomustav joon ja seda teostatakse Nõukogude riigis kõigi raviasutiste, eeskätt sanitaar-epidemioloogiliste jaamade laialdase võrgu kaudu.

Nõukogude riigile pealesunnitud sõja ja fašistliku okupatsiooni pärandusena on veel mõnedesse Eesti NSV rajoonidesse jäänud pesitsema väga ohtlik nakkushaigus — marutõbi.

Tänu marutõve profülaktika järjekindlale teostamisele pole meil see haigus enam nõudnud inimohvreid, välja arvatud üksikud erandjuhud. Viimaste põhjuseks on kodanike ebateadlikkus marutõve kui eluohtliku nakkushaiguse suhtes.

On teada, et kui ilmuvad esimesed marutõve tunnused, siis ei saa haigust enam ravida, vaid see lõpeb igal juhul surmaga. Seepärast on kasutusele võetud abinõu, mida rakendatakse enne haigussümptomide ilmumist — haiguse peite- ehk lõimetusjärgus. Selleks abinõuks on kaitsesüstimine, mis õigel ajal rakendatuna

päästab inimese elu. Kaitsesüstimine ehk vakt-sineerimine lülitab välja küll marutõve eluoht-likkuse, kuid ei takista veel tema levikut. Et aga marutõbe Eesti NSV-s täiesti likvideerida, sel-leks on tarvis asuda otsustavasse võitlusse tema leviku vastu, täpsemalt öeldes, haiguse levita-jate — marutõbiste ja marutõvekahtlaste loo-made vastu.

Marutõve täielik likvideerimine tähendab meie sotsialistlikule riigile tohutut kokkuhoidu, esiteks — marutõppe hukkunud väärtuslike koduloomade näol (hobused, veised, sead jt.), teiseks — tuhandete töötundide näol, mida töö-lised ja kolhoosnikud kulutavad, käies kaitse-süstimistel, ning kolmandaks jäävad ära ka need kulud, mis langevad hinnalise vaktsiini valmistamise ja transpordi arvele.

Seetõttu pole võitlus marutõve vastu mitte ainult arstide, loomaarstide ja miilitsatöötajate ülesanne, vaid ka **iga nõukogude kodaniku kohus**. Et seda edukalt täita, selleks peab olema teadlik marutõve olemusest ja ohtlikkusest ning teadma, kuidas tema vastu võidelda.

Marutõve tekitajaks on hariliku mikroskoobi all nähtamatu pisik — viirus, mis inimorga-nismi tungides levib mööda keha närve kesk-närvikavasse — seljaajju, tekitades seal muu-tusi, mis pole enam ravitavad ja põhjustavad surma. Marutõve viirused võivad organismi pääseda kas suuremate kehavigastuste (ham-

mustuste) või ka silmale märkamata naha-kriimustuste ja isegi limaskestade kaudu, kui marutõbise looma ila satub nahale (tavaliselt hammustusena).

Marutõve levitajateks on haigestunud loomad — peamiselt koerad ja kassid, juhuslike levitajatena esinevad kõik teised koduloomad ja isegi linnud ning metsloomad. Seejuures peab märkima, et loom on ohtlik juba kuni 2 nädalat enne haigustunnuste ilmumist. Marutõve viirus võib esineda haigestunud looma kõigis kudedes. Kõige ohtlikum on marutõbise looma sülg, mis puremiste ja ilastuste puhul kudedega otseselt kokku puutub. Nakatumine võib ka toimuda marutõppe surnud looma lahkamisel, eriti kokkupuutel looma ajuga, kus tekitajaid leidub kõige rohkem. Marutõbise looma piimas pole viirusi leitud.

Haiguse peitejärk, s. o. ajavahemik hammustuse (ilastuse) momendist esimeste haigustunnuste ilmumiseni, on erineva kestusega — 1 nädalast kuni $1/2$ aastani. Peitejärgu pikkus oleneb mitmetest asjaoludest:

1) Kui näiteks marutõbine koer on hammustanud nägu, võivad haigustunnused ilmuda juba mõne nädala pärast, kui aga viiruste sissepääsukoht asub näiteks jalasäärel, võib peitejärk pikeneda kuni poole aastani ja isegi rohkem. Seega oleneb peitejärgu kestus sellest, kui kaugel asub vigastus(ilastus-)koht närvikavast — selja- ja

peaajust. Eriti lühike on marutõve peitejark lastel.

2) Vigastuse raskusest — mida laialdasem on vigastatud ala, seda enam pääseb marutõve tekitajaid nÄrvikoesse.

Teataval mÄÄral oleneb peitejÄrgu kestus ka organismi üldseisundist (nÄrk — tugev, haige — terve organism jne.). Loomadel kÄigub peitejÄrk samuti, olenevalt eeltoodud tingimustest. Seejuures peab teadma, et suurematel koduloomadel on see alati pikem, ulatudes nÄiteks hobustel aastani, vÄiksemad loomad aga, nÄiteks kassid jt., vÄivad surra juba nÄdala jooksul, arvates puremise momendist.

Marutõve peitejÄrgu vÄltel teostatakse kaitse-süstimisi. Vaktsiini mÄjul areneb selle aja jooksul organismis vastupanuvÄime marutõve viirustele. Seda nimetatakse immuunsuseks. Viiruste levik selja- ning peaajuni peatub ja haigustekitajad surevad. Kui aga on ilmunud juba marutõve esimesed tunnused, siis vaksineerimine enam ei aita, sest viirused on juba jÄudnud avaldada oma kahjustavat toimet ajukoes.

Haiguse peitejÄrgu lÄppedes ilmuvad **marutõve iseloomulikud tunnused**, mis avalduvad inimestel ja loomadel veidi erineval kujul. Haiguse kulgu vÄib nii inimestel kui ka loomadel jagada jÄrkudesse ehk staadiumidesse.

A. INIMESEL.

I staadium iseloomustub nn. eelnähtudega. Need on: üldine roidumus, uimasus, peavalud, kuumusetunne. Iseloomuliku nähuna esinevad harilikult valud hammustuse kohal (haavad, armid). See staadium võib kesta paar päeva.

II staadiumis ilmuvad kesknärvikava ärritusnähud. Esinevad hirmutunne, nägemused (näiteks veekogude nägemine jne.) ja areneb marutõvele iseloomulik veekartus — haige ei joo pakutud vett, vee nägemisel tekib neelamislihaste kramp. Haige jätab üldiselt hirmunud inimese mulje, sageli aga muutub väga rahutuks ja hakkab märatsema. Järgnevalt võivad esineda krambid, millest kõige hädaohtlikum on hingamislihaste kramp (haige muutub hingamistakistuse tõttu siniseks). Algul esineb haigus hoogude kaupa, mis lõpevad süljevoolusega ja luksumisega. Hood korduvad iseenesest või mingi välise ärrituse toimel (näiteks vee nägemine).

III staadiumis tekivad halvatused — algul üksikutes kehaosades, hiljem saabub üldine halvatus, mille tagajärjeks on surm. Mõlemad jär-
gud kokku kestavad mõnest tunnist mõne päevani ja on haigele väga piinarikkad. Peab märkima, et haigus ei esine alati kirjeldatud tüüpilisel kujul, vaid mõned nähud, nagu krambid, märatsemine jne. võivad ka puududa.

B. LOOMADEL.

Et marutõppe haigestuvad kõige enam koerad, siis on vaja tunda esmajoones nende haiguspilti:

I staadiumis muutub koer n. ö. oma iseloomult, mida kõige paremini märkab koera peremees. Loom on kurb, poeb nurka ega võta toitu. See järk kestab 2—3 päeva.

II staadiumis muutub koer järsku rahutuks, haugub põhjusetult, närib ja sööb ebatavalisi asju (puu, põhk jms.), tavaliselt põgeneb kodunt, pureb teisi loomi ja inimesi. Sealjuures ilmub ka ilavoolus, silmad muutuvad tuhmiks jne. See järk võib kesta 3—4 päeva.

III staadiumis tekivad halvatused puremislihastes, tagajäsemetes, silmad vaatavad sageli kõõrdi. Koera hääl on muutunud kähisevaks. Harilikult järgneb surm selles järgus üldise halvatusete tekkega 1 päeva jooksul.

Ka siin ei tarvitse alati esineda kõiki nähte, näiteks sageli surevad koerad marutõppe, ilma et oleks nähtud mingeid märke rahutusest.

Taolised nähud esinevad ka teistel koduloomadel.

Nagu oli juba eespool tähendatud, pole ühtki arstimit ega meetodit, millega saaks haigust ravida, kui on juba ilmunud esimesed haigustunnused, eeskätt veekartus. Jäeb üle ainult haiguse ennetamine — profülaktika, mille täht-

saima osa moodustavad **kaitseüstimised**. Viimaseid teostatakse vaktsiini süstimisega naha alla 15—30 päeva vältel 1—2 korda päevas, olenevalt kontakti liigist ja kohast. Kaitseüstimised on kõigile marutõvest ohustatud kodanikele **kohustuslikud**. Vaktsiini väljastatakse tasuta. Suuremates keskustes (Tallinn, Tartu jne.) viivad vaksineerimist läbi kohalike sanitaar-epidemioloogiliste jaamade antiraabilised osakonnad (endised pastööri jaamad), kuna maal teostavad kaitseüstimisi jaoskonnaarstid.

Kodanikud! Talitades järgnevate juhtnõõride järgi, vältite marutõppe haigestumise ning aitate kaasa marutõve täielikule likvideerimisele meie maal.

Mida teha marutõbise või marutõvekahtlase looma hammustuse või ilastuse korral?

1) Hammustus- või ilastuskoht otsekohe desinfitseerida (kaaliumpermanganaat, vesinikuühilhapend).

2) Viivitamatult pöörduda lähima jaoskonnaarsti (polikliiniku) poole, kust nõutatakse kaitseüstimiseks vajalikku vaktsiini. Tuleb mees pidada, et eriti ohtlikud on vigastused näo ja kaela piirkonnas, mis nõuavad äärmiselt kiiret vaksineerimist.

Mida teha marutõvekahtlase loomaga?

1) Loom kindlalt eraldada, nii et ta ei muutuks ümbrusele ohtlikuks. Kinnipidamine on vaja-

lik haiguse kiireks kindlakstegemiseks. Kui looma pole võimalik kinni pidada, tuleb ta hukata.

2) Otsekohe teatada juhtunust jaoskonna veterinaararstile. Viimase poolt marutõbisteks tunnistatud loomad tuleb kohe hukata. Marutõvekahtlased loomad võtab veterinaararst oma valve alla nende surmani või kuni 14. päevani. Viimasel juhul võib loom ka terveks osutada, kuid süstimisi ei tohi enne lõpetada, kui loomaarst on 14 päeva möödumisel ametlikult tunnistanud looma mitte marutõves olevaks.

3) Kui loom sureb ja kohapeal pole võimalik kindlaks teha, kas ta oli marutõbine või mitte, tuleb looma pea (koos ajuga) saata uurimisele vastavatesse erilaboratooriumidesse (Tallinnas, Tartus). Lahkamisel peab olema ettevaatlik, et käed ei puutuks kokku looma ilaga, ajuga või muude kudedega. Lahkamisel tarvitatud esemed tuleb peale toimingu lõpetamist hävitada või arsti juhtnõõride kohaselt puhastada.

4) Looma korjus mätta vähemalt 1½ m sügavusele või põletada.

5) Juhul, kui marutõbine või marutõvekahtlane loom peale puremist ära jookseb, tuleb sellest teatada kohe kohalikele miilitsaorganitele ja täitevkomiteele.

6) Kõikidele loomadele, kes on marutõbise loomaga kokku puutunud, tuleb teha kaitsesüsti-

misi, välja arvatud koerad ja kassid, kes kuuluvad hukkamisele.

7) Teatada kõikidest hulkuvatest (perekohalike) loomadest korraldusorganitele. Hulkuvaid loomi (peamiselt koerad ja kassid) tuleb pidada marutõvekahtlasteks, eriti neis piirkondades, kus varem on esinenud marutõvejuhtumeid. **Hulkuvad koerad ja kassid kuuluvad hävitamisele.**

Kodanikud! Järgides antud juhtnööre ja täites täpselt marutõve kohta kehtivaid määrusi (koerte registreerimine, ketistamine, varustamine suukorvidega jne.), aitate kaasa marutõve likvideerimisele, millega säästate inimelusid ja tuhandeid rublasid, mis on vajalikud sotsialistlikus ülesehitustöös.

HINNATA.

25/100

TÜ RAAMATUKOGU

1 0300 01004503 9